

...NT KAMEN
Z ŘÍKOVA
/1. století př. n. l./

muzeum
náhodská

140 LET
1879
2019

➤ Kdo jsme?

Jsme paměťovou institucí s dlouhou tradicí. Pečujeme o bezmála osmdesát tisíc inventárních jednotek historických předmětů a šestnáct tisíc knih. Spravujeme šest muzejních expozic ve čtyřech obcích – stálou expozici v Broučkově domě v Náchodě, prvo-republikovou pevnost Dobrošov, Jiráskův rodný domek a Jiráskovo muzeum v Hronově, v Polici nad Metují opatský byt s expozicí městského muzea v benediktinském klášteře, ve stejném městě také pozdně barokní roubenou školu Dřevěнку. Mimoto provozujeme výstavní síň v Náchodě. Zájemce o poznání zveme do náchodské staré radnice, sídla ředitelství muzea, kde je k dispozici knihovna a badatelna, jakož i místo setkávání u pravidelného cyklu přednášek a workshopů.

Muzeum v Náchodě vzniklo koncem sedmdesátých let 19. století jako jeden ze symbolů vzrůstajícího významu překotně se rozvíjejícího města. Byla to doba budování Náchoda jako industriálního centra, předešlým textilního průmyslu. Vznikající muzea převzala v určitém smyslu roli kostelů, nových poutních míst, od nichž odvozovaly svoji identitu zvláště střední vrstvy – intelektuálové, měšťané, podnikatelé. Proč? V době vypjatého nacionalismu muzejní instituce schraňovaly a zpřístupňovaly „posvátné“ doklady národního příběhu, předměty svědčící o vyspělosti či bohatství města, kraje, mizející památky lidové slovesnosti a umění.

Zřízení našeho muzea schválilo náchodské zastupitelstvo na návrh ředitele měšťanské školy, archeologa Jana Karla Hraše (1840–1907), který byl až do svého úmrtí jeho prvním správcem. Základem muzea se stala Hrašeho

soukromá archeologická sbírka. Veřejnosti bylo zpřístupněno v roce 1880. Nemělo však vlastní stálou budovu a jeho sbírky i expozice se po celou dobu existence stěhovaly. V letech 1881–1886 byly muzejní sbírky vystaveny v prvním poschodí staré radnice, odkud je posléze přestěhovali do nové budovy školy. V roce 1905 bylo muzeum opět přestěhováno na náměstí, tentokrát do prostor nové radnice. V roce 1932 se správy ujala Musejní společnost Náchod. Za nacistické okupace v letech 1942–1945 nebylo muzeum veřejnosti přístupné. Následně během let 1945–1948 probíhala jednání o umístění instituce do druhého poschodí náchodského zámku. K přestěhování sbírek však došlo až v roce 1950. Po instalaci bylo muzeum opět otevřeno 18. září 1951. Na zámku sídlilo až do devadesátých let 20. století, kdy muselo prostory z důvodu jejich havarijního stavu postupně opustit.

Na sklonku padesátých let 20. století jsme získali status okresního muzea a roku 1968 převzali do správy pevnost Dobrošov. K výraznému rozšíření došlo v osmdesátých letech, a to o dvě městská muzea: Jiráskovo muzeum v Hronově (založeno 1908) a Památník města Police nad Metují (založen 1949). V roce 1991 získalo muzeum v Náchodě výstavní síň v přízemí novorenesanční bývalé živnostenské zámky. O sedm let později obdrželo od tehdejšího zřizovatele, Okresního úřadu v Náchodě, starobylý měšťanský dům č. p. 18 na Masarykově náměstí. Zde pak byla v roce 2000 otevřena nová expozice Dějiny Náchoda a Náchodska. V roce 2003 změnilo muzeum zřizovatele, kterým je nyní Královéhradecký kraj.

➤ Musejní rozprava (1932)

Skrovné byly počátky náchodského musea. Ředitel občanské školy chla-
pecké, Jan Karel Hraše, pilný žák zakla-
datele české archeologie Jana Erazi-
ma Vocela, první ze sboru učitelského
(či jak se říkalo „profesorského“) učil
své žáky dívati se zpět až i v dávnou
minulost vlasti naší. To bylo v letech
sedmdesátých minulého století. Čtá-
val na tabuli při svých výkladech po-
doby hrobů staroslovanských, dával
žákům kreslit mlaty, šípy, ozdoby, po-
pelnice atd., spolu ukazuje též, co sám
na různých místech vykopal. Tak budil
zájem o staré věci, zvláště upozorňuje
na památky rodinné a žáky vybíže-
je, aby do školy přinášeli staré ty věci
(peníze, knihy, zbraně a podobně) na
poučenou ostatních, že rád vše určí
a vysvětlí. Šukali a pídili tedy po pů-
dách, v komorách i kůlnách tu i v okolí
a hrdostí je naplňovalo, když dar byl
vlídně přijat a jména rodičů objevila se
v seznamu dárců na vyhláskové tabuli
v chodbě školní.

Hraše často připomínal, že vážíme-
li si jazyka mateřského jako vzácné-
ho dědictví, rovněž si vážiti máme
i hmotných památek pozůstalých tu
po předcích našich. Ctíti je – toť ctíti
vlastně sebe. A kdo sebe si váží, spíše
je hoden, aby si ho vážili též jiní.

Na vybídku pana ředitele přinášeli žáci
také všeliké vyprávěnky lidové, pověs-
ti a zkazky. Hraše je zpracoval pro tisk
a zanedlouho kraj náchodský byl nám
zalidněn kouzelnými vílami, draky, sta-
tečnými princí a rytíři, tajemnými has-
trmany, plivníky, lesními pannami a po-
dobně. Citění čtenářů se přiblížil, míst-
ní vlastenectví sílilo. Hraše též způso-
bil, že mnohé ulice náchodské dostaly
jména k místní historii se vztahující.

I národní hymnu něco pozměnil a na
výletech mládež zpívala: „Město Ná-
chod, domov můj!“ Milovati vlast, to
značilo Hrašovi míti především v lásce
svůj kraj domácí, zvláště pak domov
a rodnou obec, ji více poznávati a pro
ni pracovati, neboť není pravé lásky
bez poznání.

Sbírky starožitností rostly a rostly, až
s darem ředitele Hraše staly se zá-
kladem městskému museu, nadešla
chvíle mile vzácná:

„Slavné obecní zastupitelstvo měs-
ta Náchoda v památném sedění
svém 18. srpna 1879 s velkou ra-
dostí uvítalo návrh ředitele měšťan-
ské školy pana Jana Karla Hraše, aby
založeno bylo archeologické mu-
seum, jelikož Náchod nade všechna
města v celém okresu vyniká a co
bašta na pomezí česko-kladském
nejlépe se hodí za sídlo toho mu-
sea a jednohlasně usneslo se výteč-
nou tuto myšlenku uvéstí ve skutek
radou i přispěním pana Hrašeho,
c. k. inspektora školního a konse-
rvátora bývalého kraje Hradeckého
a Čáslavského, jenž po mnohá léta
úmyslem zřízení musea u nás pilně se
zanášel.“

Do roka pořízeny potřebné skříně
a upraveny zadní místnosti v prvním
patře staré městské radnice. Tak po-
loženy základy...

V době páry, elektřiny a rádia mizejí
rychle rázovité prvky kulturní i v na-
šem podhůří, muzeum však zachycu-
je zkazky dávného života našeho, aby
generace přítomné i budoucí hodno-
tíce kulturu časů minulých uvážily, co
dala ta minulost a co žádá dnešek.

Vincenc Fikr

muzeumnachodská Dějinná výročí se dají připomínat různě. My chystáme na podzim výstavu k roku 1989 a Občanskému fóru. Ve spolupráci s Katedrou pomocných věd historických a archivnictví Filozofické fakulty Univerity Hradec Králové vznikl nápad na skvělou archivní praxi. Studentka Adéla Věra Wagnerová naše materiály pečlivě uspořádala, vznikl i přehledný inventář.

sudy památek v polickém k

rok 2019 v muzeu

Barok
Barokální vnitřní část, chladivě mělo v Křivčíně nad Metují a památkou, by objekty v Fataleho Králové, zachycily povinnosti na odhod zájemci v klášteře či už do po-

umělek
1 jen
18. sto
18. st
1 věcí

Rudolf Khol
a památkář

okružním
společně a z nás
činnosti
včetně
hodně. Co-
to se spo-
jeví s vý-
stavou z
18. sto-
letí, pam-
átkář vy-
stavil
Barok, sta-
re.

Náš ambic je prostřední-
ce, jsou vystavené fotografie
a dokumenty, které se týkají
výstavby této stavby, od ní se
jedná o památku, nebo archi-
tekturou zajímavé osobnosti.
Náš ambic je prostřední-
ce, jsou vystavené části historie
a kultury, našli identitu i ho-
dnotami a zážitek každé z nich
je smysl, který se má udržet.
Ochrana památek není
Khol.

byl jim záležitostí
historických památek
et. Je však vše
přehledně památk
Khol.

18. sto-
letí, pam-
átkář vy-
stavil
Barok, sta-
re.

Výstava Památek a jejich sudy byla zahájena v pátek v rámci programu Noc kostelů.

18. sto-
letí, pam-
átkář vy-
stavil
Barok, sta-
re.

Krátce z muzea

Dokončený projekt stavební obnovy Broučkova domu byl podán k žádosti o stavební povolení 10. června 2019. Protože se zástupci památkové péče vyslovili pro změnu návrhu čelní fasády objektu (představena v Muzejních novinách 1/2019), je návrh přepracováván do podoby bez štítu. Ten vznikl v době první republiky a dle památkářů se neslučuje se starší podobou, do které má být dle záměru muzea objekt navrácen.

Královéhradecký kraj zahájil revitalizaci pevnosti Dobrošov. Výběrové řízení vyhrálo s nejnižší nabídkou 61,3 milionu Kč bez DPH sdružení společností Solid Care, s. r. o. a Gemec-Union, a. s. Kromě stavebních prací – včetně zlepšení přístupu pro občany se speciálními potřebami – zahrnuje projekt také nové návštěvnické centrum a expozice. Pevnost má být znovu otevřena v létě 2021.

Od června do září probíhala v Broučkově domě výstava věnovaná 150 letům Sokola v Náchodě. Díky štědrým dárcům i vstřícným půjčitelům, mezi nimiž nechyběli ani náhodští sokolové, jsme si mohli prohlédnout vzácné předměty a dokumenty. Ze spolupráce doufejme vznikne také publikace věnovaná tomuto sportovnímu a kulturnímu fenoménu českých dějin.

Událostí léta byla výstava Dovolná za socialismu. V rámci vernisáže na Muzejní noc 20. června 2019 byla pro návštěvníky přichystána cesta retrobusem do „zahraničí“, kam nastoupili až po řádném a náročném kolečku u přísných úředníků. Podle identity, kterou si na začátku dobrodružství vylosovali, byla jejich cesta

formalitou, nebo strastiplnou poutí. Autobus návštěvníky vysadil nedaleko náchodské výstavní síně, kde si vylosovali, jak jejich zahraniční návštěva dopadla. Akce se setkala s úspěchem jak u veřejnosti, tak u muzejníků, jak dokazují fotografie s dobovými kostýmy.

Přes probíhající stavební práce se Pevnost Dobrošov o prázdninách zapojila do česko-polského Festivalu zážitků v Kladském pomezí. Návštěvníci si vyzkoušeli hod gumovým granátem, překážkovou dráhu s kumulativní náloží, střelbu ze vzduchovky, rozborku a sborku pistole a hod na přesnost. Výhercům festivalu, kteří jako první navštívili sedm zážitků, jsme zorganizovali projížďku historickým vozidlem Praga V3S v okolí Dobrošova.

Jiráskův rodný domek během divadelního festivalu Jiráskův Hronov ozdoby výrobky ze sušených rostlin a tradičního pečiva, které připravila paní Mrázová ze Zbečnicka. Spojení s místními tvůrci a zvýšený zájem publika jsme si v domku vyzkoušeli již o Velikonocích, kdy za dva dny navštívilo prodejní výstavu skoro 1500 lidí.

Závěr léta patřil v Laudonově sále polického kláštera výstavě Olgy Alia Krušinové a Jany Pavlišové Mořkovské, vytvořené speciálně pro tento prostor. Intermediální instalace se zaměřila na křehkou rovnováhu mezi původní přírodou polické oblasti a kulturní krajinou vytvořenou lidmi.

Vzáří začíná v Hronově díky spolupráci města s Muzeem Náchodska soubor virtuálních přednášek Univerzity třetího věku garantovaných Českou zemědělskou univerzitou v Praze. První semestr představí cyklus šesti přednášek o historii naší země.

➤ Má muzeum budoucnost?

V létě roku 2019 byla zahájena jednání o možném vystěhování ředitelství a depozitářů Muzea Náchodska z dosavadního sídla ve staré náchodské radnici na hlavním náměstí. V době uzávěrky tohoto textu jednali o celé záležitosti zástupci města Náchoda, které plánuje objekt nově využít pro kanceláře městského úřadu, se zřizovatelem Muzea Náchodska, Královéhradeckým krajem.

Úvahy o přesunu sídla muzea mimo centrum města, případně i mimo Náchod samotný, jsou nutně spojeny s promýšlením role muzea v současné společnosti. Se starými institucemi je to, domnívám se, podobné jako se starými stavbami. Lidé si na ně zvykli a tím se o ně – až na pár nadšenců – přestali zajímat. Bydlení ve starém domě je výzva pro kreativitu. Pokud má být soužití s takovým historickým objektem obohacující, vyžaduje pokoru k dědictví předků. „Násilná“ modernizace se zateplováním, plastovými okny, snižováním stropů většinou nefunguje. Starý dům přijde o svoji původní identitu a novou nezíská. Podobně nemáme recept na „přetesání“ instituce muzea, symbolu 19. věku, do tvaru 21. století. Letos jsme uspořádali mimořádné množství akcí, výstav, přednášek, workshopů. Výsledek? Zájem je proměnlivý a dost často neodpovídá vynaloženému úsilí. Chybí stálá komunita příznivců mimo okruh pracovníků instituce. Na koho a na co se dále zaměříme? Vrátime se zpět ke konceptu 19. století – k systematickému budování sbírek jako dokladů národní identity? Jenže paměť je ošidná a zvláště v mladších generacích těžko hledáme typy tradičních muzejníků

znajících příběhy každého domu, rodiny, města, krajiny.

Daleko snadnější se zdá být uvažování o jiné, nové stavbě na zelené louce. V našem případě pak o nové instituci. Ale jaké? Mezi lidmi zjevně rezonuje důraz na celostní aspekt: Prožívání života všemi smysly včetně toho, co by škarohlíd označil jako konzum. Vezměte si například, jak přirozeně na sebe nabalují kulturní aktivity nové kavárny či stylová bistra. Po příjemném posezení, jídle a pití si návštěvník rád prohlédne výstavu uměleckých děl, rozvěšených po stěnách. Prostuduje nejen nabídku zaručeně domácích specialit, ale také pozvánky na přednášky a semináře, které se v prostorách podniku konají. Nabídka pochutin, vystavených exponátů i doprovodný program se pravidelně mění. Kolem takové dobře fungující instituce snadno vzniká komunita pravidelných návštěvníků, příznivců.

A co Muzeum Náchodska? Dlouhodobě preferuji inspiraci zpřístupněnými památkami, expozicemi na hradech a zámcích. Návštěvnický alespoň zčásti srovnatelné atraktivní prostory v Broučkově domě čekají vyprojektovány na stavebních výkresech. Prověříme možnosti financování stavby. Ale konzumní, „chuťová“ složka? Nepočítáme-li občasné akce typu soutěž o nejlepší vánočku, nevíme si příliš s tímto aspektem rady. Dějiny výroby místních specialit? Ukotvení naší instituce by prospělo partnerství se soukromým sektorem v regionu, spojené nikoli nezbytně s přímou finanční pomocí, jako spíše se záštitou a podporou našich projektů. Věříme, že v tom nejsme sami.

Sixtus Bolom-Kotari

JAN KAREL HRAŠE,

goldozorce, spisovatel, archeolog, zakl. muse
skladatel »Dějin Náchod« atd.

2. IV. 1840, † v Náchodě 6. V. 1907

*J. K. Hraše
1907*

ČLENSKÝ PRŮKAZ

MUSEJNÍ SPOLEČNOSTI V NÁCHODĚ

pan -el. Brůna Ladislav, úředník

jest členem činným - přispívajícím od roku 1932

Král *v. Fikr*
jednatel předseca
[Signature]
pokladník

Pohled do praporečné síně musea v Náchodě.

Expozice muzea v 60. letech.

Nová expozice (od roku 1977).

1879

100 let
muzea

v Náchodě

1979

Muzeum Náchodska 2019

Broučkův dům – stálá expozice

Masarykovo náměstí 18, 547 01 Náchod

Otevírací doba: úterý–neděle
9.00–12.00, 13.00–17.00

Výstavy: *Hana Koblížková–Šalová: Náchod v obrazech* (4. X.–3. XI. 2019); *Náchodsko 1989 – Občanské fórum* (15. XI. 2019–12. I. 2020), vernisáž 14. XI. 2019 v 17.00

Výstavní síň Náchod

Tyršova ulice 247, 547 01 Náchod

Otevírací doba v době výstav: úterý–neděle
9.00–12.00, 13.00–17.00

Výstavy: *Náchodský fotografický podzim* (27. IX.–28. X. 2019); *Od Martina po Tři krále* (22. XI. 2019–12. I. 2020), vernisáž 21. XI. 2019 v 17.00

Stará radnice – ředitelství

Masarykovo náměstí 1, 547 01 Náchod

Akce: **Muzejní sedánky** (každou první středu v měsíci od 17.00), besedy na různá témata *Přírodou Náchodska* (6. XI. 2019). Při komentovaném promítání autorských fotografií vás tím nejzajímavějším z místní přírody provede Mgr. Jan Ježek *Obchůzkové postavy* (4. XII. 2019). Besedou, která se bude konat ve výstavní síni náchodského muzea, vás provede Mgr. Mariana Poláková, Ph.D.

Vánoční dílna: Vánoční věnce z přírodních materiálů (30. XI. 2019), 10.00–15.00, vstupné 100,- Kč. Z důvodu omezené kapacity sí, prosím, zarezervujte místo na tel. 491 423 248 či na e-mailu libricka@muzeumnachodska.cz

Pevnost Dobrošov

Dobrošov u Náchoda, 549 21 Česká Čermná

Z důvodu rekonstrukce je pevnost až do léta 2021 uzavřena.

Jiráskovo divadlo a museum

Nám. Čs. armády 500, 549 31 Hronov

Otevírací doba: květen, pátek–neděle; červen–září, úterý–neděle; říjen, pátek–neděle
9.00–12.00, 13.00–16.30, nebo na objednání; možnost komentované prohlídky

Jiráskův rodný domek

Jiráskova ulice 90, 549 31 Hronov

Otevírací doba: květen, pátek–neděle; červen–září, úterý–neděle; říjen, pátek–neděle
9.00–12.00, 13.00–16.30, nebo na objednání

Akce: **Vánoce v Jiráskově rodném domku** (29.–30. XI. 2019), 10.00–17.00 (30. XI. do 16.00)

Klášter Police nad Metují

Komenského náměstí 1, 549 54 Police nad Metují

Otevírací doba: květen, pátek–neděle; červen–září, úterý–neděle 9.00–12.00, 13.00–16.30; říjen, pátek–neděle 9.00–12.00, 13.00–16.30; listopad–duben vždy první sobotu v měsíci a pro objednané skupiny; možnost komentované prohlídky

Stará škola Dřevěnka

Hvězdecká ulice 15, 549 54 Police nad Metují

Otevírací doba: květen, pátek–neděle; červen–září, úterý–neděle 9.00–12.00, 13.00–16.30; říjen, pátek–neděle 9.00–12.00, 13.00–16.30; listopad–duben pouze pro objednané skupiny

V zajištění času – výstava historických hodin (6. XII. 2019–5. I. 2020), vernisáž 5. XII. 2019 v 17.00

Akce ve spolupráci s Cechem panen rukodělných a městem Police nad Metují:
Martinská Dřevěnka (2. XI. 2019), 9.00–16.00
Charitativní bazar (16. XI. 2019), 9.00–15.00
Advent v Dřevěnce (7. XII. 2019), 9.00–16.00

Náchodské muzejní noviny 2 | 2019

Registrováno MK ČR pod číslem E 21910

Vydává: Muzeum Náchodska, Masarykovo náměstí 1, 547 01 Náchod,
tel. +420 491 423 248, e-mail: info@muzeumnachodska.cz, www.muzeumnachodska.cz

Muzeum Náchodska je příspěvkovou organizací zřizovanou Královéhradeckým krajem

Editoři: Sixtus Bolom-Kotari, Mariana Poláková
Grafický design: Kateřina Kesslerová

ZDARMA

